

Бангалорські принципи поведінки суддів

*Схвалено резолюцією 2006/23
Економічної і Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року*

Беручи до уваги Загальну декларацію з прав людини, в якій визнається в якості основоположного принципу надання в рівній мірі кожній особі права на розгляд її справи, що пов'язана зі встановленням її прав та обов'язків, а також з питанням її винуватості у вчиненні кримінального злочину, незалежним судом, на засадах справедливості та безсторонності, у відритому судовому засіданні у встановленому законом порядку,

беручи до уваги Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, що гарантує рівність всіх громадян перед судом, а також право кожної особи на своєчасний розгляд її справи, що пов'язана зі встановленням її прав та обов'язків, а також з питанням її винуватості у вчиненні кримінального злочину, компетентним та незалежним судом на засадах справедливості та безсторонності, у відритому судовому засіданні у встановленому законом порядку,

беручи до уваги те, що вищезгадані основні принципи і права також визнаються чи знаходять своє відображення в місцевих актах з прав людини, національних конституціях, писаному та неписаному (звичаєвому) праві, судових звичаях та традиціях,

беручи до уваги те, що компетентність, незалежність та неупередженість судових органів має велике значення для виконання судами своєї ролі щодо підтримки конституціоналізму та правопорядку,

беручи до уваги те, що довіра до судової системи, а також до авторитету судової системи в питаннях моралі, чесності та непідкупності судових органів займає першочергове місце в сучасному демократичному суспільстві,

беручи до уваги необхідність того, щоб судді індивідуально та колективно ставилися до своєї посади як до поважаної та почесної, розуміючи ступінь довіри суспільства, та докладали всіх зусиль для підтримання та подальшого розвитку довіри до судової системи,

беручи до уваги, що заохочення та підтримання високих стандартів поведінки суддів є безпосереднім обов'язком судових органів кожної держави,

а також беручи до уваги, що Основні принципи щодо незалежності правосуддя покликані забезпечувати та підтримувати незалежність судових органів і адресовані в першу чергу державам,

нижченаведені принципи мають на меті встановлення стандартів етичної поведінки суддів. Вони адресовані суддям для використання в якості інструкції, а також судовим органам для використання в якості базових принципів регламентації поведінки суддів. Крім того, вони покликані сприяти кращому розумінню та підтриманню здійснення правосуддя з боку представників виконавчої та законодавчої влади, адвокатів та суспільства в цілому. Ці принципи передбачають, що судді у своїй поведінці підзвітні відповідним органам, що засновані для підтримання суддівських стандартів, що діють об'єктивно та незалежно і мають на меті збільшення, а не зменшення значущості існуючих правових норм та правил поведінки, якими зв'язані судді.

ПЕРШИЙ ПОКАЗНИК

Незалежність

Принцип

Незалежність судових органів є передумовою забезпечення правопорядку та основною гарантією справедливого вирішення справи в суді. Отже, суддя має відстоювати та втілювати в життя принцип незалежності судових органів у його індивідуальному та колективному аспектах.

Застосування

1.1. Суддя повинен здійснювати свою судову функцію незалежно, виходячи виключно з оцінки фактів, відповідно до свідомого розуміння права, незалежно від стороннього впливу, спонукання, тиску, погроз чи втручання, прямого чи опосередкованого, що здійснюється з будь-чийого боку та з будь-якою метою.

1.2. Суддя дотримується незалежної позиції як у відношенні до суспільства в цілому, так і у відношенні до конкретних сторін судової справи, по якій він повинен винести рішення.

1.3. Суддя не тільки виключає будь-які взаємовідносини, що не відповідають посаді, чи втручання з боку органів законодавчої та виконавчої влади, але й робить це таким чином, щоб це було зрозуміло навіть сторонньому спостерігачу.

1.4. У тих випадках, коли рішення по справі має бути прийняте суддею одноособово, він діє незалежно від своїх колег по суду.

1.5. Суддя відстоює та підтримує гарантії виконання суддями своїх обов'язків з метою збереження та підвищення інституціональної та оперативної відповідальності суддів.

1.6. Суддя виявляє та підтримує високі стандарти поведінки суддів з метою зміцнення суспільної довіри до судових органів, що має першочергове значення для підтримання незалежності судових органів.

ДРУГИЙ ПОКАЗНИК

Об'єктивність

Принцип

Об'єктивність судді є необхідною умовою для належного виконання ним своїх обов'язків. Вона проявляється не тільки у змісті винесеного рішення, а й в усіх процесуальних діях, що супроводжують його прийняття.

Застосування

2.1. При виконанні своїх обов'язків суддя вільний від будь-яких схильностей, упередженості чи забобонів.

2.2. Поведінка судді в ході засідання та за стінами суду має сприяти підтримці та зростанню довіри суспільства, представників юридичної професії та сторін по справі до об'єктивності суддів та судових органів.

2.3. Суддя по можливості обмежує себе в здійсненні дій, що можуть стати приводом для позбавлення його права брати участь в судовому засіданні та виносити рішення по справах.

2.4. Перед розглядом справи (про який відомо, що він відбудеться, або це тільки передбачається) суддя утримується від будь-яких коментарів, що могли б, виходячи з розумної оцінки ситуації, якимось чином вплинути на хід цієї справи чи поставити під сумнів справедливе ведення процесу. Суддя утримується від публічних та інших коментарів, оскільки це може перешкодити неупередженому розгляду справи у відношенні до певної особи чи питання.

2.5. Суддя заявляє самовідвід від участі в розгляді справи в тому випадку, якщо для нього не є можливим винесення об'єктивного рішення по справі, або в тому випадку, коли у стороннього спостерігача могли б виникнути сумніви в неупередженості судді.

Нижче наведені приклади таких випадків:

а) У судді склалося реальне упереджене ставлення до якоїсь зі сторін або судді з його власних джерел стали відомі якісь докази чи факти, що мають відношення до справи, що розглядається;

б) Раніше при розгляді цього ж предмета спору суддя виступав в якості адвоката чи долучався до справи в якості важливого свідка;

с) Суддя чи члени його родини матеріально зацікавлені в рішенні по відповідній справі.

Суддя не може бути відсторонений від участі у розгляді справі в тому випадку, коди жодний інший суд не може бути призначений для розгляду даної справи або через терміновий характер справи, коли зволікання в її вирішенні може призвести до серйозної судової помилки.

ТРЕТІЙ ПОКАЗНИК

Чесність та непідкупність

Принцип

Чесність та непідкупність є необхідними умовами для належного виконання суддею своїх обов'язків.

Застосування

3.1. Суддя демонструє поведінку, бездоганну навіть з точки зору стороннього спостерігача.

3.2. Спосіб дій та поведінка судді мають підтримувати впевненість суспільства в чесності та непідкупності судових органів. Недостатньо просто чинити правосуддя, потрібно робити це відкрито для суспільства.

ЧЕТВЕРТИЙ ПОКАЗНИК

Дотримання етичних норм

Принцип

Дотримання етичних норм, демонстрація дотримання етичних норм є невід'ємною частиною діяльності суддів.

Застосування

4.1. Суддя дотримується етичних норм, не допускаючи прояву некоректної поведінки при здійсненні будь-якої діяльності, що пов'язана з його посадою.

4.2. Постійна увага з боку суспільства покладає на суддю обов'язок прийняти на себе ряд обмежень, і незважаючи на те, що пересічному громадянину ці обов'язки могли б здатися обтяжливими, суддя приймає їх добровільно та охоче. Поведінка судді має відповідати високому статусу його посади.

4.3. У своїх особистих стосунках з адвокатами, що мають постійну практику в суді, де розглядає справи даний суддя, суддя уникає ситуацій, що могли б викликати обгрунтовану підозру чи створити видимість наявності у судді певних схильностей чи упередженого ставлення.

4.4. Суддя не бере участь в розгляді справи, якщо будь-хто з членів його родини виступає в якості представника будь-якої сторони чи в іншій формі має відношення до справи.

4.5. Суддя не надає місце свого проживання іншим юристам для прийняття клієнтів чи зустрічей з колегами.

4.6. Судді, як і будь-якому громадянину, гарантується право вільного вираження думок, віросповідання, участі в зібраннях та асоціаціях, однак в процесі реалізації таких прав суддя завжди турбується про підтримання високого статусу посади судді і не допускає дій, що не сумісні з неупередженістю і незалежністю судових органів.

4.7. Суддя має бути обізнаний про свої особисті та матеріальні інтереси конфіденційного характеру і має вживати розумні заходи з метою отримання інформації про матеріальні інтереси членів своєї родини.

4.8. Суддя не повинен дозволяти членам своєї родини, соціальним чи іншим стосункам певним чином впливати на його діяльність, що пов'язана зі здійсненням функції судді, а також на прийняття ним судових рішень.

4.9. Суддя не має права використовувати чи дозволяти використовувати авторитет власної посади для досягнення особистих інтересів, членів своєї сім'ї чи інших осіб. Суддя не повинен діяти чи дозволяти іншим діяти таким чином, щоб можна було зробити висновок, що будь-хто неналежно впливає на здійснення суддею його повноважень.

4.10. Конфіденційна інформація, що стала відома судді в силу його посади, не може бути використана ним чи розголошена будь-кому з будь-якою метою, що не пов'язана з виконанням обов'язків судді.

4.11. За умови належного виконання своїх обов'язків суддя має право:

а) Займатися літературною, педагогічною діяльністю, читати лекції, брати участь в діяльності, що пов'язана з правом, законодавством, відправленням правосуддя та іншими подібними питаннями;

б) На публічних слуханнях справ виступати перед офіційним органом з питань, що пов'язані з правом, відправленням правосуддя чи іншими подібними питаннями;

с) Бути членом офіційного органу, урядового комітету, комісії, дорадчого органу, якщо таке членство дозволяє судді залишатися неупередженим і зберігати політично нейтральну позицію;

д) Займатися іншою діяльністю, якщо це є сумісним із високим статусом посади судді і не перешкоджає в будь-якій мірі виконанню ним своїх обов'язків.

4.12. Суддя не вправі займатися юридичною практикою в період перебування на посаді судді.

4.13. Суддя має право засновувати чи вступати в асоціації суддів, входити в інші організації, що представляють інтереси суддів.

4.14. Суддя та члени його родини не вправі вимагати чи приймати будь-які подарунки, позики, заповіти чи допомогу в іншій формі, якщо це викликано діями, які суддя скоїв, планує скоїти, чи бездіяльністю в зв'язку з виконанням ним своїх посадових обов'язків.

4.15. За умови відсутності заборон, що містяться в законі, чи інших законних обмежень, що пов'язанні з публічним викриттям, суддя має право приймати відповідні до випадку пам'ятні подарунки, нагороди та привілеї, якщо вони зроблені без наміру якимось чином вплинути на виконання ним своїх посадових обов'язків та без корисливих намірів.

П'ЯТИЙ ПОКАЗНИК

Рівність

Принцип

Забезпечення рівного ставлення до всіх сторін судового засідання має першочергове значення для належного виконання суддею своїх обов'язків.

Застосування

5.1. Суддя має усвідомлювати і уявляти собі різноманітність суспільства та різницю, що випливає з багатьох джерел, включаючи, поміж інших, расову приналежність, колір шкіри, стать, релігію, національне походження, касту, непрацевдатність, вік, сімейний стан, сексуальну орієнтацію, соціально-економічний стан та інші подібні причини ("підстави, що не стосуються справи").

5.2. При виконанні своїх судових обов'язків суддя не повинен словами чи поведінкою демонструвати прихильність чи упередженість у відношенні до будь-якої особи чи групи осіб, керуючись причинами, що не стосуються справи.

5.3. Суддя виконує судові функції належним чином, враховуючи інтереси всіх осіб, а саме: сторін по справі, свідків, адвокатів, співробітників суду та колег по суду, не розрізняючи осіб на підставах, що не є суттєвими для належного відправлення таких функцій.

5.4. Суддя не повинен свідомо допускати, щоб співробітники суду чи інші особи, що знаходяться під впливом судді, йому підпорядковуються чи знаходяться під його наглядом, диференційовано ставилися до вказаних осіб по справі, що розглядається судом, із будь-яких підстав, що не стосуються справи.

5.5. Суддя вимагає від юристів, що беруть участь в судовому засіданні, утримуватися від демонстрації (на словах чи через поведінку) упередженості чи прихильності на підставах, що не стосуються справи, за винятком тих випадків, що мають значення для предмета судового розгляду та можуть бути законним чином виправдані.

ШОСТИЙ ПОКАЗНИК

Компетентність та старанність

Принцип

Компетентність та старанність є необхідними умовами для виконання суддею своїх обов'язків.

Застосування

6.1. Судові функції судді мають пріоритет над всіма іншими видами діяльності.

6.2. Суддя присвячує свою професійну діяльність виконанню судових функцій, в які входять не тільки виконання судових та посадових обов'язків в судовому розгляді справи та винесення рішень, а й інші завдання, що мають відношення до судової посади та діяльності суду.

6.3. Суддя вживає розумні заходи для збереження та розширення своїх знань, удосконалення практичного досвіду та особистих якостей, необхідних для належного виконання ним своїх обов'язків, використовуючи для цих цілей засоби навчання та інші можливості, що в умовах судового контролю мають бути доступні для суддів.

6.4. Суддя має бути в курсі відповідних змін до міжнародного законодавства, включаючи міжнародні конвенції та інші документи, що встановлюють норми, які діють у сфері прав людини.

6.5. Суддя виконує всі свої обов'язки, включаючи винесення відкладених рішень, розумно, справедливо та з достатньою швидкістю.

6.6. Суддя підтримує порядок та дотримується етикету в ході всіх судових розглядів та поводить себе терпляче, гідно та ввічливо у відношенні до сторін судового засідання, присяжних, свідків, адвокатів та інших осіб, з якими суддя спілкується в своїй офіційній якості. Суддя має вимагати такої ж поведінки від законних представників сторін, співробітників суду та інших осіб, що знаходяться під впливом судді, підпорядковані йому чи перебувають під його наглядом.

6.7. Суддя не повинен займатися діяльністю, що несумісна зі старанним виконанням судових функцій.

Введення в дію

Виходячи з особливостей судової посади, національним судовим органам потрібно вжити ефективні заходи для створення механізмів введення в дію вищезгаданих принципів, якщо такі механізми відсутні в рамках їх юрисдикції.

Визначення

Слова, що використовуються в цій заяві про принципи мають наступне значення (за винятком тих випадків, коли за змістом допускається чи вимагається інше):

- "співробітники суду" — персонал, що безпосередньо підпорядковується судді, в тому числі особи, що займаються судовим діловодством;
- "суддя" — будь-яка особа, що наділена судовими повноваженнями та що визначається у будь-який спосіб;
- "члени родини судді" — дружина (чоловік), син, дочка, пасинок, падчірка та будь-який інший близький родич чи особа, що проживає в одному помешканні із суддею чи працює в нього за наймом;
- "дружина (чоловік) судді" — сімейний партнер чи будь-яка інша особа, що перебуває в тісних особистих стосунках із суддею.